– у легкій промисловості – поглиблена переробка льону, шкірсировини, швейне та трикотажне виробництво;

– у харчовій промисловості – виробництво широкого спектра харчових продуктів та лікувально-профілактичних, препаратів на основі рослинної сировини, харчових домішок тощо.

На сьогодні Україна має власне виробництво більшості видів промислової продукції, що сприяє забезпеченню її власних потреб власною продукцією: підприємства машинобудування, харчової, легкої та хімічної промисловості, а також металургії і оброблення металу.

Подальший розвиток переробних підприємств повинен орієнтуватися на підтримання балансу між сировинною базою та потужностями промисловості, а також між обсягами виробництва кінцевої продукції та можливостями її реалізації. Неузгодженість в обсягах сировинних ресурсів і розмірах виробничої потужності призводить до порушення ритму роботи, надмірного продовження чи скорочення тривалості виробничого періоду, недовикористання виробничих потужностей, нераціональних перевезень сировини і продукції. Основними напрямками підвищення ефективності роботи переробних галузей є реконструкція матеріально-технічної бази на основі науково-технічного прогресу, вдосконалення економічних відносин між виробниками сировини та її переробниками, підвищення якості продукції

Література

1. Рєпіна І. М. Моніторинг продуктивності активів промисловості України: вчені записки : зб. наук. пр. – Вип. 12 / відп. ред. А.Ф. Павленко.2010. – С. 225–232.

2. Статистичний збірник “Промисловість України у 2007–2010 роках”.

УДК 338.246.4(477)

Н. В. СКРИННИК
Хмельницький національний університет

ЗАХОДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРУКТУРНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Досліджено міру державного втручання на формування ефективної регіональної структури економіки, визначено мету, пріоритети, інструменти і методи структурної регіональної політики.

Investigated the state influence on the formation of effective regional economic structure, defined objectives, priorities, instruments and methods of structural regional policy.

Постановка проблеми. Через необхідність подолання наслідків економічної кризи 2008–2009 рр. пріоритетами державної політики в 2010–2011 рр. було визначено відновлення системи соціального захисту громадян та стабілізацію національної економіки. На 2012 р. метою програми економічного і соціального розвитку України є забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці шляхом підвищення її конкурентоспроможності [1]. Нинішній період характеризується підвищенням ролі регіонів у соціально-економічному розвитку країни, а отже вирішення проблеми зміцнення конкурентоспроможності економіки регіонів, забезпечення стійкого економічного зростання потребує ефективних структурних змін і пошуку нових підходів до здійснення процесів регіональних структурних змін. Державна структурна політика як загальна стратегія максимізації економічного зростання повинна передбачати комплекс заходів держави, передусім спрямованих на подолання диспропорцій у регіональному розвитку, розвиток депресивних територій, усунення кризових явищ і структурних диспропорцій інвестиційних процесів на регіональному рівні, створення інфраструктури та нормативно-правового підґрунтя для забезпечення структурних змін в економіці регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розробки теоретико-методологічних засад впливу державного регулювання економіки на структурні зрушення досліджували такі економісти як С. Брю, А. Лаффер, К. Макконнелл, Г. Менш, Ф. Модільяні, А. Пігу, В. Петті, Дж. Стігліц, С. Фішер, М. Фрідмен, Дж. Хансен, Л. Харрис, Й. Шумпетер та ін. Проблемами структурної перебудови та вивченням можливості державного впливу на перебіг цих процесів як на національному, так і на регіональному рівнях присвячені праці вітчизняних вчених С.О. Білої, З.С. Варналія, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, Б.М. Данилишина, М.І. Долішнього, Я.А. Жаліло, В.І. Крючкової, С.В. Мочерного, Л.М. Шаблистої та ін.

Невирішені частини проблеми. Високий ступінь відкритості економіки (а міра відкритості регіону обласного рангу значно вища ніж держави загалом, оскільки економічний стан області залежить від якості та обґрунтованості рішень вищих органів державної влади) вимагає адекватних і своєчасних заходів подолання системних диспропорцій та їх наслідків – проявів внутрішньої нестабільності. Відсутність системних структурних реформ в Україні та тенденції до посилення структурного дисбалансу її регіонів, невирішені проблеми економіки Хмельницької області, що характеризується незначною доданою вартістю, значною часткою збитково працюючих підприємств та значними міжрайонними диспропорціями в економічному розвитку, зумовлює актуальність досліджень з цієї проблематики.

Постановка завдання. Визначити роль і міру державного втручання в процеси формування на національному і регіональному рівні ефективної структури економіки, мету, пріоритети, інструменти і методи структурної регіональної політики для забезпечення сталого економічного розвитку регіону.

Основний матеріал дослідження. Нині науковці-економісти дискутують не щодо необхідності системних структурних реформ в Україні, оскільки в результаті реалізації Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік повинні відбутися "позитивні структурні зрушення в економіці, насамперед у сфері виробництва товарів та послуг" [1] (очевидно, тут мається на увазі позитивний структурний ефект у тому випадку, коли швидке зростання індексу структурних змін поєднується з високими темпами зростання економіки), а щодо ролі держави в структурних змінах як на загальнонаціональному, так і на регіональному рівнях і щодо міри державного впливу. На думку М.І. Долішнього, "найважливішим завданням регулювання регіонального розвитку є пошук співвідношення між обсягом та інструментарієм державного впливу та збереженням ринкових свобод" [2, с. 11].

Україна і до сьогодні остаточно не подолала наслідки структурних деформацій в бік індустріалізації, гіпертрофованого військового потенціалу, нарощування масштабів концентрації виробництва, значного рівня капіталізації заощаджень і неефективного розподілу і використання основних фондів, що утворилися внаслідок надмірного втручання держави в період адміністративно-командної економіки. За умов трансформаційної економіки і за умов ринкової економіки, наближеної до скандинавських моделей, може статися, що державний розподіл привілеїв, які, безумовно, є важелями впливу на структурні пріоритети, підпорядковуватиметься не стратегічним інтересам забезпечення сталого розвитку і економічного зростання країни, а політичним амбіціям чиновників. Проте відсутність державного впливу на структурні процеси в країні також зумовить негативні наслідки через відсутність економічної рівноваги, формування такої структури економіки, яка матиме споживацький характер, а отже низький рівень нагромаджень та інвестицій, занепад обробної промисловості, значну сировинну складову в експорті. На користь застосування активної структурної політики в Україні свідчить і врахування ментальності переважної більшості населення, яке звикло до соціальної захищеності і нині надто потребує соціального захисту, оскільки трансформаційна криза зумовила мінімізацію державної функції саме в цій сфері, а також і те, що практика приватизації, яка відбулася в Україні, випереджала створення відповідної нормативної бази, особливо щодо захисту прав власників, умов для ефективної діяльності приватизованих об'єктів, що призводило до розкрадання державного майна, а це також мало вплив на формування громадської думки.

На нинішньому етапі поки не буде створено повноцінної ринкової економіки із самодостатніми ринковими регулюючими динамічну рівновагу механізмами, держава повинна дотримуватись політики активного втручання в ринкові процеси і, відповідно, активної структурної політики. Основними напрямами державного втручання нині повинні стати: створення передумов для розвитку конкурентного середовища через проведення антимонопольної політики, подолання корупції, створення інституціональної структури ринку та інфраструктурного забезпечення для здійснення структурних трансформацій на галузевому і регіональному рівнях, соціальне забезпечення працівників в галузях, що зазнають структурних змін, подолання депресивності регіонів, фінансування окремих програм розвитку. Лише коли трансформаційна економіка напрацює механізми для саморегулювання, держава має передати функції регулювання окремих секторів ринку, залишаючи за собою такі сфери як екологія, охорона здоров'я. Думку щодо подальшої мінімізації державного втручання в процесі інституціональної еволюції поділяє більшість українських вчених: "І все-таки інституціональна еволюція багато в чому представляє собою органічний процес, що протікає спонтанно за мінімальною участю держави. Завдання держави полягає не стільки в розвитку нових інститутів, скільки в пристосуванні економічної політики до інституціональних реалій. Однак існує галузь інституційного проектування, де активність держави можна тільки вітати. Це – підтримка конкурентного середовища" [3, с. 239].

Гарантом структурних трансформацій в економіці як держави, так і її регіонів можуть бути лише ринок і вільна конкуренція, інтелектуальна творчість і інновації. Державна підтримка за таких умов повинна бути спрямована на розвиток підприємницької ініціативи і конкуренції у всіх галузях, за винятком лише соціально значущих виробництв, сприяти експортно-орієнтованій спеціалізації виробництва, яке без інноваційної складової є неконкурентоспроможним. Побудована на таких засадах виважена державна політика структурних перетворень регіональної економіки дасть можливість подолати диференціацію регіонального розвитку, структурний дисбаланс у розвитку окремих регіонів, але для цього державним інституціям слід всебічно сприяти ефективному вирішенню цілої низки проблем, серед яких окрім вище окреслених першочергових завдань можна виділити такі як вирівнювання диспропорцій регіональних інвестиційних процесів, а також пожвавлення міжрегіональної співпраці на основі інтелектуалізації виробництва, створення кластерів у промисловому секторі економіки.

Все зазначене характерно для усіх без винятку регіонів України, проте перебіг економічних процесів в кожній з областей має свої відмінності. Розглянемо у цьому зв'язку проблеми Хмельницького регіону, в економічному розвитку якого спостерігається тенденція до зростання структурного дисбалансу, що зумовлено залежністю економіки області від роботи Хмельницької атомної електростанції та сільськогосподарського сектору, який змінив структуру, а саме відійшов від вирощування плодів та ягід, що ще більше звузило ринки виробників сільськогосподарської продукції, на фоні обмежених фінансових ресурсів для розвитку регіону. Проте сільськогосподарський сектор в економіці Хмельницької області все ще залишається перспективним для розвитку. Слід зазначити, що кількість перспективних для розвитку сільського господарства регіонів в країні через кризові явища, які спостерігалися в 2008–2009 рр., скоротилась з 7 до 2. Досліджуючи рівні економічного роз-

витку різних регіонів України, такого висновку, зокрема, дійшов Реутов В.Є. на основі порівняння коефіцієнтів концентрації галузей [4].

Особливості розвитку промислового комплексу Хмельницької області можна констатувати на основі аналізу показників обсягів реалізованої продукції, інвестицій в основний капітал і фінансових результатів (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники розвитку промисловості Хмельницької обл.

Показник	Рік									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Обсяг реалізованої продукції промисловості, млн грн у фактичних цінах	2566,9	3272,7	2806,0	2785,0	4101,4	5127,5	6340,2	8972,8	11167,2	10108,0
У відсотках до попереднього року в порівняних цінах	110,0	110,8	102,8	113,8	113,1	118,6	113,0	114,5	99,4	76,4
Обсяг інвестицій в основний капітал, млн грн у фактичних цінах	455,5	568,2	727,6	900,9	1744,8	1461,2	2075,1	3134,7	4849,0	3471,4
Фінансовий результат, млн грн	87,9	–67,2	–183,9	–38,2	187,6	31,8	591,4	839,5	362,5	62,2
Частка збиткових підприємств, %	48,6	45,9	46,7	43,6	41,2	37,8	36,7	36,2	42,0	41,4

Саме інвестиції в основний капітал є визначальним фактором прогресивних структурних зрушень, оскільки завдяки їм здійснюється і оновлення виробничого потенціалу загалом, і зміни у структурі виробництва зокрема. Очевидно, що промисловість Хмельницької обл. характеризується незначним обсягом інвестицій в основний капітал як у кількісному вираженні (табл. 1), так і порівняно з показниками інших регіонів України. Для повнішої порівняльної характеристики інвестиційних процесів в області слід зазначити, що, наприклад, за показником прямих іноземних інвестицій Хмельницька обл. впродовж останніх років займає стабільне 22–23 місця серед областей України і більш, ніж у сім разів відстає від середньоукраїнського показника та майже у 50 разів від показника міста Києва [5, с. 26]. За допомогою підтримки державних інституцій за наявності тісної співпраці місцевих органів влади і бізнес-структур Хмельницька область може скористатися можливістю залучення інвестицій, використовуючи тенденцію перенесення виробництв, зокрема, машинобудівних, з Євросоюзу до інших країн Європи, а також використати можливість розвитку виробництва власних мінеральних питних вод типу "Нафтуся" та лікувальних типу радонові за умов зменшення запасів чистої питної води в Україні та Європі, а також розвивати власну туристичну інфраструктуру з огляду на тенденцію популяризації сільського, зеленого, культурного туризму, що сприятиме подоланню структурних галузевих диспропорцій, розвитку створених на Хмельниччині туристичного, харчового і будівельного кластерів і забезпечить привабливість області для інвестицій шляхом підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.

Аналогічні тенденції спостерігаються і в інших регіонах України. Хоча в країні все ще існує брак актуальної професійно обробленої інформації про регіони в національній статистиці, дослідження науковців заповнюють цей пробіл. За результатами ґрунтовного аналізу, проведеного Національним інститутом стратегічних досліджень, можна зробити висновок, що для більшості регіонів України характерні структурні деформації, які виникли через втрату інноваційного потенціалу регіону, невикористання регіоном інституційної складової економічного зростання, посилення сировинної спрямованості економіки, зростання її ресурсо- та енергомісткості. У 2009 р. сировинна продукція в обсягах реалізованої промислової продукції України становила 67,4 %, інвестиційна – лише 16,2 % [6, с. 98]. Спеціалізація індустріальних регіонів (Дніпропетровської, Донецької, Запорізької, Луганської, Львівської, Харківської обл.) базується переважно на експлуатації мінеральних ресурсів місцевого походження, від кризових явищ в економіці країни більше постраждали саме ці регіони. Уповільнення позитивної динаміки реального сектора економіки і негативні тенденції стосуються тією чи іншою мірою всіх без винятку регіонів України.

На сучасному етапі розвитку трансформаційних процесів структурна регіональна політика має виконувати роль сполучної ланки між мікроекономічним рівнем, що характеризується ефективним функціонуванням окремих підприємств, та макроекономічними пріоритетами розвитку загальнодержавної структурної політики. Вибір пріоритетних галузей у світовій практиці структурних реформ відбувається здебільшого у спосіб виокремлення групи базових пріоритетних галузей, які визначають незалежність економіки, групи перспективних для економічного зростання галузей і групи структурно-депресивних об'єктів. Ефективна регіональна структурна політика повинна враховувати зазначені критерії вибору пріоритетів та ґрунтуватися на виваженому застосуванні різноманітних інструментів усунення диспропорцій і відновлення рівноваги на мезорівні. Серед інструментів державного регулювання як складової механізму реалізації регіональної структурної політики можна виділити стратегічні і кон'юнктурні, серед яких особливу роль відіграють стимулюючі. На макро- і мезорівні механізм реалізацій структурної політики передбачає використання методів регулювання структурних зрушень, які за мірою впливу на той чи інший об'єкт можна поділити на макроекономічні, підтримки пріоритетних галузей та інституціональні. Метою структурної політики на рівні регіонів повинно стати подолання диспропорцій регіонального розвитку, збалансування галузевих пропорцій, зміцнення міжрегіональних економічних зв'язків для забезпечення конкурентоздатності вітчизняного виробництва як на світовому ринку наукомісткої продукції, так і на внутрішньому ринку. За прогнозами зовнішній ринок наукомісткої продукції в 2015 р. складе приблизно 6 трлн дол., з яких близько 2 трлн припаде на інформаційні послуги. Україна, за

оцінкою вчених, може з часом мати на цьому ринку до 10 % [3, с. 244]. У зв'язку з цим основними напрямками реалізації державної структурної політики на мезорівні мають бути оптимізація галузевої структури регіональної економіки, перехід до інноваційного типу економічного розвитку і забезпечення в економіці регіонів прогресивних структурних зрушень.

Для переходу до інноваційного типу розвитку слід забезпечити чітку взаємодію всіх складових вже існуючої інноваційної інфраструктури регіону для створення найбільш сприятливих умов для прискореного розвитку інноваційної діяльності, а також для подальшого нарощування інноваційного потенціалу в регіоні. І хоча створювати в Україні потужні науково-технологічні проекти на зразок Кремнієвої долини чи Сколково нині немає можливості, слід вживати заходи, спрямовані на використання інтелекту навіть за наявної нині значної втрати кадрового наукового потенціалу, на мобілізацію матеріальних і фінансових ресурсів підприємств і організацій регіону. Важливу роль в забезпеченні необхідної координацію інноваційної діяльності на рівні регіону повинні відіграти саме місцеві органи державної влади.

Висновки. Оскільки економічне зростання забезпечується науково-технічним прогресом та активною інноваційною діяльністю, то в Україні задля підвищення конкурентоспроможності як національної, так і регіональної економіки повинна здійснюватись активна державна структурна політика, створюватись умови сприяння становленню конкурентного середовища в регіонах, подолання їх депресивності, переходу до інноваційного типу економічного розвитку. Для науково обґрунтованого підходу до вирішення цих проблем необхідно створити відповідну методологічну базу.

Література

1. Державна програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік [Електронний ресурс] : розпорядження КМУ від 21.03.2011 р., № 219-р. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=219-2011-%F0

2. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX–XXI ст. / М. І. Долішній. – К. : Наукова думка, 2006. – 512 с.

3. Інноваційна стратегія українських реформ / А. С. Гальчинський, В. М. Геєць, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К. : Знання України, 2004. – 338 с.

4. Реутов В. Є. Регіональний вимір структурних зрушень в економіці України [Електронний ресурс] / В. Є. Реутов. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_ep/2010_2/files/EC210_37.pdf

5. Стратегія регіонального розвитку Хмельницької області на 2011–2020 рр. [Електронний ресурс] : затв. рішенням Хмельниц. облради від 18.05.2011 р., № 24-4/2011. – Режим доступу: http://adm.km.ua/doc/RD_Strategy_Khmelnytskyi_12052011_UA.pdf

6. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2010. – 288 с.

УДК 338

О. Г. ЧЕРЕП
Запорізький національний університет

ПЛАНУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАПАСІВ НА ОСНОВІ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПОПОВНЕННЯ І ВИТРАЧАННЯ

Досліджено варіанти вибору поповнення чи витрачання матеріально-технічних запасів на підприємствах. Визначено варіанти вибору поповнення чи витрачання матеріально-технічних запасів на їх оптимізацію графічним методом для кожного з варіантів обмежень на підприємствах. Розроблена модель оптимізації матеріально-технічних запасів на підприємствах. Апробовано модель оптимізації матеріально-технічних запасів на машинобудівних підприємствах.

The variants of choice of addition or expense of material and technical supplies are investigational on enterprises. The variants of choice of addition or expense of material and technical supplies are certain on their optimization by a graphic method for each of variants of limits on enterprises. The worked out model of optimization of material and technical supplies is on enterprises. The model of optimization of material and technical supplies is approved on machine-building.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов’язані з ефективним управлінням матеріальними запасами із застосуванням логістики стали предметом наукових досліджень у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Основні теоретико-методологічні підходи щодо дослідження різних аспектів управління матеріальними запасами підприємств на основі логістики і питань ресурсозбереження розроблені в працях відомих зарубіжних вчених: А. Аткінсона, Р. Бехтера, Д. Хансена, М. Портера, Д. Стока, Е. Мате, Д. Тіксьє, Д. Бенсона, Дж. Уайтеда та ін., а також російських вчених: А. Гаджинського, І. Жученко, В. Кобзева, В. Козловського, Б. Промислова, Н. Саврукова. Розвитку теорії та практики управління матеріальними запасами, взагалі, та на основі логістики, зокрема, присвятили праці такі вітчизняні вчені, як О. Бутнік-Сіверський, Н. Гринів, О. Зборовська, В. Лифар, І. Луценко, Г. Плахута, Г. Семенов, О. Тридід, Н. Чухрай, А. Шевчук та ін. В роботах вка-